

Widowisko — teatr — dramat

Skrypt dla studentów kulturoznawstwa

NR 115

Widowisko — teatr — dramat

Skrypt dla studentów kulturoznawstwa

pod redakcją
Ewy Wąchockiej

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2010

Redaktor serii: Studia o Kulturze
Tadeusz Miczka

Recenzenci
Dariusz Kosiński
Mirosława Kozłowska

Spis treści

Przedmowa (<i>Ewa Wąchocka</i>)	7
Wyjaśnienie zastosowanych oznakowań	10
I. Teatr wśród społecznych i artystycznych praktyk performatywnych	11
1. Pojęcia: teatralność, performatywność i performans (<i>Alina Sor-dyl</i>)	11
1.1. Teatralność	11
1.2. Teatralność jako przedestetyczny potencjał człowieka	14
1.3. Performans	16
1.4. Badanie kulturowej rzeczywistości performatywnej	17
1.5. Teatr jako performans	21
2. Teatr w świecie widowisk (<i>Violetta Sajkiewicz</i>)	21
2.1. Typologia widowisk	23
2.2. Sztuki widowiskowe w systemach estetycznych	26
2.3. Kryteria wyodrębniania teatru spośród innych widowisk	27
2.4. Typy widowisk teatralnych	29
II. Antropologia widowisk — antropologia teatru (<i>Ewa Dąbek-Derda</i>)	39
1. Antropologia jako praktyka teatralna	40
2. Kategorie teatralne w naukach społecznych	43
3. Rytuały i widowiska kulturowe	45
4. Teatr i rytuał	49
5. Antropologiczne badania nad sztuką aktorską	53
III. Morfologia przedstawienia teatralnego (<i>Ewa Wąchocka</i>)	57
1. Rzeczywistość przedstawiająca i rzeczywistość przedstawiona	58
2. Tworzywa przedstawienia teatralnego	62
3. Znaczenie i referencja	68
4. Fikcja teatralna, iluzja, reprezentacja	73
5. Postać teatralna	77

IV. Wielopodmiotowość sztuki teatru (<i>Beata Popczyk-Szczęsna</i>)	85
1. Relacja tekst teatralny — przedstawienie	86
2. Inscenizacja i reżyseria. Reżyserskie zasady kształtowania widowiska (<i>Violetta Sajkiewicz</i>)	89
3. Organizacja przestrzeni teatralnej (<i>Violetta Sajkiewicz</i>)	93
3.1. Funkcje i typologia przestrzeni teatralnej	93
3.2. Wizualne elementy przedstawienia	99
4. Muzyka i efekty dźwiękowe w teatrze (<i>Violetta Sajkiewicz</i>)	101
5. Zagadnienia sztuki aktorskiej (<i>Alina Sordyl</i>)	103
5.1. Aktor w teoriach strukturalistów i semiotyków	103
5.2. Miejsce aktora w przedstawieniu	105
5.3. Aktorstwo w perspektywie performatyki	107
5.4. Modele aktorstwa	108
5.5. Relacja aktor — widz jako konstytutywny element teatru	111
5.6. Maksimum antropologiczne	112
6. Komunikacja teatralna (<i>Dorota Fox</i>)	113
V. Dramat (<i>Beata Popczyk-Szczęsna</i>)	118
1. Słowo w dramacie	122
2. Elementy tekstu dramatycznego	126
3. Konflikt dramatyczny	135
4. Głos autora w dramacie	135
5. Dramat jako projekt widowiska	137
6. Gatunki dramatyczne	139
7. Lektura dramatu	143
VI. Elementy życia teatralnego (<i>Aleksandra Czapla-Osliślo, Dorota Fox</i>)	146
1. Teatr jako instytucja i przedsiębiorstwo	146
2. Mecenat i jego formy	150
3. Teatr na wolnym rynku	152
4. Zaplecze instytucjonalne teatru	153
5. Geografia życia teatralnego	161
6. Krytyka teatralna (<i>Dorota Fox</i>)	163
6.1. Funkcje krytyki	167
6.2. Warsztat krytyka	170
Bibliografia	178
Indeks osobowy (<i>Magdalena Figzał, Magda Raczek</i>)	187
Noty o Autorkach	192

Przedmowa

Jeśli jeszcze dwadzieścia czy piętnaście lat temu odczuwało się dotkliwy niedostatek publikacji o teatrze, zwłaszcza odpowiednich do wykorzystania w dydaktyce akademickiej, to dziś sytuacja diametralnie się zmieniła. Wówczas podstawowym — i jedynym właściwie — podręcznikiem było trzytomowe *Wprowadzenie do nauki o teatrze* pod redakcją Janusza Deglera, wybór tekstów rozproszonych po różnych czasopismach i tomach zbiorowych, użyteczny także w szerokim obiegu naukowym. Dobrze rozwijały się studia nad historią teatru, o czym mogły świadczyć ukazujące się systematycznie monografie bądź prace o charakterze syntez, gorzej natomiast przedstawiał się bilans wypowiedzi poświęconych teorii i metodologii badań teatralnych. W ciągu ostatnich kilkunastu lat nastąpiło jednak wyraźne ożywienie i dziś obserwujemy niezwykle intensywny rozwój badań zarówno nad dramatem, jak i teatrem czy szerzej: sztukami widowiskowymi. Przyniósł on w polskiej teatrologii oprócz wielu rozpraw co najmniej kilka ważnych książek, prezentujących oryginalne koncepcje teoretyczne i metodologiczne. Jednocześnie równie pomyślnym zjawiskiem są coraz liczniejsze tłumaczenia prac obcych autorów, które umożliwiają poznanie najnowszych kierunków badań w nauce światowej, takich jak: antropologia teatru i widowisk, studia kulturowe czy performatyka. Naukowa refleksja na temat teatru ma teraz znacznie lepiej ugruntowane miejsce w obiegu dydaktycznym; jest też łatwiej dostępna. Pierwszy, najbardziej teoretyczny tom *Wprowadzenia do nauki o teatrze*, poszerzony o pokaźny zestaw tekstów, które ukazały się od momentu jego wydania, przekształcił się w dwutomową edycję opublikowaną jako *Problemy teorii dramatu i teatru*. Innym cennym kompendium jest antologia przygotowana przez zespół Leszka Kolankiewicza: *Antropologia widowisk. Zagadnienia i wybór tekstów*. A to tylko niektóre spośród rozmaitych, przydatnych w praktyce uniwersyteckiej publikacji, poza tym przybywa wciąż popularnych opracowań kierowanych do szerokiego kręgu odbiorców. Tak

obfity wybór różnego typu wydawnictw jest czymś niezmiernie cennym i pożytecznym, choć nietrudno sobie wyobrazić, że czytelnika, który dopiero zaczyna się przedzierać przez „labirynt zwany teatrem”, może też nieco onieśmielać.

W tej sytuacji o wiele istotniejsza wydaje się możliwość poznawania różnych dróg aniżeli szukanie wiedzy „gotowej” i pozornie domkniętej. Nie sposób bowiem mówić o teatrze, zwłaszcza współczesnym, pozostając w ramach jednej teorii, jednej metodologii. Skrypt, który oddajemy do rąk Czytelników, jest raczej rodzajem przewodnika po rozległym, dynamicznie rozrastającym się obszarze refleksji o teatrze i sztukach widowiskowych. Ma wprowadzić w podstawowe zagadnienia dotyczące teatru, jego społecznej i estetycznej natury, elementów strukturalnych, różnorodnych form, jakie przybiera, oraz zasad instytucjonalnej organizacji; ma umożliwić orientację w dostępnej literaturze przedmiotu — i w ten sposób zachęcić do samodzielnego studiowania. Skrypt adresowany jest do studentów kulturoznawstwa, w którego modelu kształcenia teatrologia jest jedną z kilku równorzędnych dyscyplin, obok teorii i historii kultury, komunikacji kulturowej, kultury literackiej, filmoznawstwa oraz estetyki. Zakres i sposób ujęcia prezentowanej tu problematyki — skorelowane z tą kilkusektorową całością — są więc z pewnością trochę inne aniżeli w przypadku, gdy teatrologia jest oddzielnym kierunkiem studiów. Tym niemniej, skrypt może służyć w dydaktyce akademickiej również na studiach polonistycznych czy innych kierunkach humanistycznych, które zawierają w swoich programach elementy wiedzy o teatrze.

Głównym celem opracowania jest przybliżenie zagadnień teoretycznych, fakty i zjawiska z historii teatru przywoływane są więc jedynie w charakterze ilustracji spraw, o których mowa. W kolejnych częściach przedstawione zostały problemy związane z miejscem teatru w świecie widowisk, a także wśród rozmaitych praktyk społecznych wykorzystujących narzędzia i środki teatralizacji, czyli w niezwykle rozległym obszarze widowisk kulturowych; zagadnienia dotyczące wielopodmiotowości i wielotworzywowości sztuki teatru, struktury przedstawienia teatralnego, jak również budowy dramatu. Ostatnia część poświęcona jest funkcjonowaniu teatru (współczesnego) jako instytucji, w tym także organizacji i przejawom szeroko rozumianego życia teatralnego. Jednocześnie problematyka ta rozpatrywana jest w taki sposób, aby wskazać najważniejsze pojęcia oraz kategorie analityczne niezbędne w analizie i interpretacji czy to przedstawienia teatralnego, czy dramatu, czy tekstu krytycznoteatralnego.

Zgodnie z założeniem, że myśleniu o teatrze, dramacie, sztukach widowiskowych winien dziś towarzyszyć dobrze pojęty pluralizm, w opracowaniu tym spotyka się na równych prawach kilka reprezentatywnych

dla współczesnych badań opcji metodologicznych. Dwie pierwsze części z oczywistych powodów wprowadzają ujęcia właściwe antropologii i studiom performatywnym, natomiast części poświęcone morfologii przedstawienia teatralnego oraz zagadnieniom dramatu — głównie metodę strukturalno-semiotyczną, dostarczającą poręcznych narzędzi analizy, w powiązaniu jednak z estetyką performatywności i fenomenologią. Takie połączenie nie tylko umożliwia pokazanie różnych perspektyw w podejściu do zjawisk teatralnych i parateatralnych, uchwycenie alternatywnych i/lub paralelnych kategorii poznawczych, ale pozwala też zaznaczyć związek między rozwojem, z jednej strony, teatru, z drugiej — refleksji o teatrze. Drugie przyjęte dla całego skryptu założenie dotyczy zasad wyboru i porządkowania materiału ze względu na sam przedmiot opisu i jego specyficzny kulturowy charakter. Warto pamiętać, że opisywane elementy, cechy, reguły — strukturalne i estetyczne — odnoszą się w przeważającej mierze do modelu czy modeli teatru wywodzących się z tradycji europejskiej. Poza obrębem rozważań, z konieczności, znalazły się praktyki teatralne innych kultur, z nielicznymi wyjątkami, jak np. w wypadku poszukiwań antropologicznych czy technik aktorskich w teatrach Wschodu. Ograniczenia tego trudno było uniknąć, ale w opracowaniu podręcznika mającego spełniać funkcję wprowadzenia ważna była nade wszystko pewna podstawa — poznawanie teatru z rodzimego kręgu kulturowego, jak również możliwość odwołania się do doświadczeń odbiorczych adresata.

Autorkami skryptu są osoby związane z Zakładem Teatru i Dramatu w Instytucie Nauk o Kulturze Uniwersytetu Śląskiego, prowadzące wykłady z teatrologii dla studentów kulturoznawstwa i polonistyki.

Ewa Wąchocka

Indeks osobowy

- Abramović Marina 36
Acconci Vito 36
Adamski Jerzy 112, 178
Anderson Laurie 36
Angerer Paul 102
Anzenbacher Arno 104, 178
Appia Adolphe 91, 109, 178
Araońska Izabella 34
Artaud Antonin 42, 43, 75, 109, 110, 178
Arystofanes 165
Arystoteles 14, 15, 22, 30, 70, 71, 126, 139, 165, 178
Aslan Odette 109, 178
Austin John 19
Axe Erwin 175
- Bablet Denis 90
Balcerzan Edward 115, 178
Balme Christopher 14, 21, 29, 30, 49, 63, 65, 70, 71, 80, 86—88, 92, 94, 95, 98, 104, 111, 118, 119, 178
Baluch Wojciech 120, 129, 130, 144, 145, 160, 178
Barba Eugenio 40—43, 53, 54, 55, 83, 112, 48—51, 78, 108, 178, 179
Barrault Jean-Louis 93
Bateson Gregory 52
Batteux Charles 26
Bauman Zygmunt 134
Bausch Pina 34
Beckett Samuel 141, 143, 157
Berne Eric 45, 179
Bieńka Maria Olga 178
Bikont Piotr 180
- Bloom Barbara 35
Bluszcz Anna 185
Błoński Jan 131, 132, 160, 178, 179
Bogatyriew Piotr 63
Bogusławski Wojciech 90, 149, 153, 156, 161
Boltanski Christian 35
Borowski Mateusz 160, 180, 183
Botta Bergonzio di 34
Brach-Czaina Jolanta 12, 179
Brandt Monika 179
Braun Kazimierz 93, 179
Brecht Bertolt 43, 74, 76, 81, 84, 102, 109, 110, 141, 179
Breiter Emil 168
Brook Peter 40, 41, 43, 133, 179
Brumer Wiktor 167
Bukowska-Schiellmann Miłoslawa 104, 179
Burden Chris 36
Burns Elizabeth 18, 77, 179
Butler Judith 16, 179
- Cage John 36
Caillois Roger 51, 52
Carlson Marvin 13, 17, 19, 28, 36, 37, 64, 95, 98, 179
Carrière Jean-Claude 40
Cerwid Zygmunt 179
Chaplin Charlie 104
Chrobak Józef 181
Ciechowicz Jan 144, 179
Cieślak Ryszard 110, 157
Craig Edward Gordon 91, 109, 179

- Csató Edward 166, 167
 Czapla-Oslislo Aleksandra 162
 Czartoryska-Górska Lidia 144, 178
 Czechow Antoni 101, 124, 141
 Czerwińska Małgorzata 137, 179
 Czuj Łukasz 159
- D**
 Datner-Śpiewak Helena 180
 Dąbek-Derda Ewa 56
 Dąbska Izydora 116, 179
 Degler Janusz 7, 160, 178—181, 183—185
 Descotes Maurice 164
 Diderot Denis 108, 179
 Dine Jim 36
 Dorman Jan 35
 Drewniak Łukasz 159
 Drzewiecki Konrad 35
 Dudzik Wojciech 178, 179, 184
 Dydo Krzysztof 179
 Dziekan Jacek 185
 Dziekan Małgorzata 185
 Dzierzbicka Katarzyna 160
- E**
 Eco Umberto 64
 Esslin Martin 134, 141, 180
- F**
 Fik Marta 180, 182, 184, 185
 Fischer-Lichte Erika 57, 62, 64, 65, 73, 75, 83, 108, 117, 180
 Flejterski Stanisław 151, 180, 182
 Fox Dorota 117, 162, 177, 181
 Fret Jarosław 178, 179
 Freud Zygmunt 74
 Freytag Gustaw 127
 Fuchs Georg 75
 Furman Wojciech 171, 176, 185
- G**
 Gadamer Hans-Georg 104
 Gajda Kazimierz 180
 Gałazka Ewa 179
 Geertz Clifford 51
 Genet Jean 143, 157
 Genette Gérard 71
 Gennep Arnold van 46, 47, 49
 Gilbert Jean 33
 Girard René 14, 180
 Głowacki Janusz 156
 Godlewska Joanna 180
 Godlewski Grzegorz 178, 180
- Goethe Johann Wolfgang 28, 83
 Goffman Erving 18, 44, 45, 180
 Gombrowicz Witold 128, 156
 Got Jerzy 148, 180
 Gouhier Henri 78, 105, 180
 Górski Konrad 30, 180
 Grabowski Arti 36
 Grotowski Jerzy 31, 40, 42, 43, 50, 55, 71, 75, 84, 87, 110, 111, 142, 153, 157, 180
 Gruszczyński Piotr 165
 Grzegorzewski Jerzy 67
 Guderian-Czaplińska Ewa 179
- H**
 Hammerstein Oscar 33
 Harris James 26
 Hastrup Kirsten 41
 Hausbrandt Andrzej 28, 58, 59, 99, 100, 180
 Hayum Andrée 36
 Hera Janina 178
 Herbert Victor 33
 Herrmann Max 93, 118
 Hervé (właśc. Ronger Florimond) 33
 Holzhausen Henryk 179
 Hübner Zygmunt 90, 179, 180
 Huizinga Johan 51, 180
- I**
 Ibsen Henryk 124, 134
 Ingarden Roman 58, 80, 86, 87, 180
 Ionesco Eugène 143
 Irzykowski Karol 165, 167
 Izdebski Paweł 179
- J**
 Jakobson Roman 69, 114
 Jelinek Elfriede 143
 Jones Sidney 33
 Jonson Ben 34
 Joos Kurt 34
 Jouvet Louis 90
 Jurkowski Henryk 180
- K**
 Kalemba-Kasprzak Elżbieta 169, 180
 Kaliszewski Andrzej 171, 176, 185
 Kamiński Jan Nepomucen 90
 Kane Sarah 143
 Kantor Tadeusz 27, 35, 36, 71, 142
 Kaprow Allan 36
 Karczewski Leszek 184

- Kerker Gustav 33
Kern Jerome 33
Kienholz Edward 35
Kijowski Andrzej Tadeusz 66, 96, 97, 180
Kirby Michael 64, 107
Klata Jan 161
Kleczewska Maja 161
Koenig Jerzy 156, 166, 175, 181, 184
Kolankiewicz Leszek 7, 18, 24, 40—43,
53, 56, 176, 178, 179, 181, 184, 185
Komza Małgorzata 32, 181
Kornaś Tadeusz 157
Kosiński Dariusz 13, 22, 30, 31, 99, 181
Kosiński Jan 178, 181
Kossobudzki Leszek 178
Kott Jan 165, 175, 176
Kowalewicz Kazimierz 181
Kowzan Tadeusz 25, 27, 64, 69, 100, 101,
181
Kozmian Stanisław 90
Krajewska Anna 120, 121, 125, 130, 142,
169, 181
Krakowska-Narożniak Joanna 181
Krakowski Wojciech 99, 181
Krasiński Edward 155, 161
Krawczykowski Zbigniew 179
Kresnik Johann 35
Król Marcin 182
Kubikowska Edyta 179
Kubikowski Tomasz 80—82, 87, 181, 183
Kuchtówna Lidia 161
Kurecka Maria 180
Kurz Iwona 178—180
Kuźnicka Danuta 181
- L**
Laban Rudolf 34
Labijak Danuta 179
Lacan Jacques 14
Lalo Charles 26
Lebel Jean Jacques 36
Lechoń Jan 165
Lecocq Charles 33
Lehár Ferenc 33
Lehmann Hans-Thies 30, 31, 88, 89, 107,
110, 119, 142, 143, 181
Lepage Robert 37
Lessing Gotthold Ephraim 27
Lévi-Strauss Claude 182
Lewkowicz Irena 184
Leyko Małgorzata 178
Limon Jerzy 28, 29, 37, 98, 101, 182
Lincke Paul 33
Linton Ralph 18, 44
Lipiński Jacek 170
Litwinowicz-Drożdziel Małgorzata 178
Lotman Jurij 14, 63, 103, 104, 182
Ludawska Janina 184
Lully Jean-Baptiste 34
Lupa Krystian 27, 142, 157
- Ł**
Łomnicki Tadeusz 157
- M**
Maeterlinck Maurice 124, 127, 141
Majcherek Janusz 175
Majchrowski Zbigniew 142—144, 179, 182
Marceau Marcel 32
Markiewicz Henryk 129, 182
Markowski Michał Paweł 141, 144, 182
Marszałek Agnieszka 180
Mauss Marcel 15, 16, 53, 182
Mayen Józef 182
Mazurek-Łopocińska Krystyna 151
Mądzik Leszek 35, 71
McAuley Gay 95
Mead George Herbert 15, 18, 44
Mencwel Andrzej 180
Meyerhold Wsiewołod 109
Męczyński Aleksander 184
Michalik Jan 180
Mickiewicz Adam 56, 144
Mieszkowski Krzysztof 157
Milkowski Tomasz 160
Misiulek Edmund 178, 184
Mizera Michał 159
Młodożeniec Jan 152
Modrzejewska Helena 156, 161
Molier (właśc. Jean Baptiste Poquelin)
34, 112
Monk Meredith 36
Moreno Jacob Levy 31
Mrożek Sławomir 156, 175
Mukařovský Jan 79, 104, 182
Munro Thomas 26
- N**
Noverre Jean-Georges 34
Nowak Maciej 158, 179
Nycz Ryszard 132, 142, 143, 182
- O**
Offenbach Jacques 33
Ohmann Richard 138

- Oldenburg Claes 35
Ortwin Ostap 165
Orzechowski Emil 182
Osiński Zbigniew 41, 50, 87, 115, 178,
180, 182, 185
Osterloff Barbara 182
- Parsons Talcott 18, 44
Passini Paweł 38
Pavis Patrice 11, 12, 22, 31, 35, 43, 55,
63, 64, 70, 71, 73, 74, 83, 84, 88, 89,
91—93, 98, 101, 102, 104—106, 116,
121, 126—129, 131—136, 139, 144, 182
Pawłowski Tadeusz 182
Pągowski Andrzej 152
Peirce Charles Sanders 104
Pinter Harold 157
Pisarek Walery 182
Platon 70
Plebańczyk Katarzyna 151, 182
Pleśniarowicz Krzysztof 16, 182
Pocci Franz 35
Podbielski Henryk 178
Pomian Krzysztof 182
Popczyk-Szczęśna Beata 89, 145
Popiel Jacek 160
Prokopczyk Ewa 179
Propp Władimir 79
Przychodniak Zbigniew 163, 182
Puzyna Konstanty 156, 160, 162, 165,
167, 183
Pyzik Teresa 179, 182
- Racine Jean Baptiste 127
Raszewski Zbigniew 13, 22—25, 31, 58,
67, 68, 78, 81, 87, 137, 183
Ratajczakowa Dobrochna 93, 120, 138,
144, 160, 170, 183
Ravenhill Mark 143
Ricoeur Paul 138
Rodgers Richard 33
Romanek Michał 180
Roszkowska Emilia 180, 182
Rozhin Andrzej 183
Różewicz Tadeusz 128, 137, 156
- Sajewska Dorota 181
Sajkiewicz Violetta 38, 102
Samsonowicz Hanna 181
- Sarrazac Jean-Pierre 12, 71, 72, 89, 125,
126, 128, 142, 143, 183
Savarese Nicola 178, 179
Schechner Richard 13, 14, 17—20, 23, 24,
40, 47—52, 107, 110—111, 183
Schiller Leon 93, 155, 156
Schmid Josef 35
Schramm Helmar 21
Searle John Rogers 19, 20
Semil Małgorzata 182
Serafinowicz Leokadia 35
Sieradzki Jacek 157
Sinko Grzegorz 61, 125, 129, 183
Sivert Tadeusz 170
Skibniewska Maria 179
Skurowski Piotr 185
Skwarczyńska Stefania 86, 98, 129, 183
Sławek Tadeusz 144, 183
Sławińska Irena 12, 50, 78, 80, 120, 125,
127, 129, 131, 133, 134, 183
Sławiński Janusz 120, 139—142, 167,
168, 183, 184
Słonimski Antoni 165
Słowacki Juliusz 144
Sofokles 133
Sordyl Alina 21, 112
Souriau Étienne 78, 79, 96, 184
Sprinkle Annie 36
Staniewski Włodzimierz 40, 41
Stanisławski Konstanty 84, 91, 109, 184
Starowieyski Franciszek 152
Stasiński Piotr 175, 184
Steinbeck Dietrich 79, 80
Steiner Marta 14, 39, 40, 47, 50, 56, 107,
108, 184
Stempczyńska Barbara 182
Stempowski Jerzy 176, 184
Stoff Andrzej 124, 184
Stopka Andrzej 99
Strauss Johann 33
Strindberg August 124, 128, 141
Sugiera Małgorzata 88, 119, 120, 129,
130, 145, 160, 178, 180—184
Sullivan Arthur 33
Suppé Franz von 33
Swinarski Konrad 67
Szacki Jerzy 180, 182, 185
Szajna Józef 35
Szekspir William 17, 112, 140

- Szondi Peter 124, 128, 134, 135, 141, 184
Szpor-Węglarska Anna 179
Sztaudynger Jan Izidor 158
Szturc Włodzimierz 170, 184
Szymańska Hanna 178
- Śliwonik Lech 157
Śpiewak Paweł 180
Świontek Sławomir 13, 36, 59—62, 69, 70, 74, 76, 79, 85, 87, 97, 108, 110, 113, 114, 120, 122, 123, 138, 163, 182, 184
- Tairow Aleksander 105, 184
Taranienko Zbigniew 13, 41, 185
Tarn Adam 156
Terlecki Tymon 167, 176
Tomaszewski Henryk 32
Trzynadłowski Jan 182
Turnbull Colin Macmillan 41
Turner Victor 12, 14, 18, 19, 45—47, 49, 52, 185
Tytkowska Anna 166, 185
- Übersfeld Anne 59, 62, 65, 68, 72, 74, 79, 94, 95, 98, 129, 130, 185
Udalska Eleonora 127, 160, 164, 169, 170, 179, 181—185
Ulay (właśc. Frank Uwe Laysiepen) 36
- Veinstein André 92
Vico Giambattista 26
Visconti Galeazzo 34
Vostell Wolf 36
- Wagner Richard 64
Wajda Andrzej 92
Wanat Andrzej 164, 165, 175, 185
Wąchocka Ewa 9, 61, 84, 125, 136, 137, 181, 185
- Webber Andrew Lloyd 33
Weryho Maria 35
Węgrzyniak Rafał 180, 185
Wierzyński Kazimierz 165
Wigman Mary 34
Wilson Richard 35
Wilson Robert 35, 71
Wirpsza Witold 180
Witkiewicz Jan Stanisław 185
Witkiewicz Stanisław Ignacy 156
Witruwiusz (właśc. Marcus Vitruvius Pollio) 99
Wojcieszek Przemysław 161
Wolny-Zmorzyński Kazimierz 171, 173, 176, 185
Wójcik Maja 184
Wójtowski Michał 180
Wroczyński Tadeusz 176, 185
Wróblewska Wanda 93
Wycichowska Ewa 35
Wysińska Elżbieta 183
Wyspiański Stanisław 87, 133, 137, 144, 152, 156
- Zajac Joanna 120, 129, 130, 145, 160, 178
Zapolska Gabriela 172
Zich Otokar 79, 104, 105, 185
Ziomek Jerzy 64, 66, 78, 79, 83, 104, 137, 185
Ziółkowski Grzegorz 178, 179
Znaniecki Florian 18, 44, 185
Zola Émile 141
Zychowicz Juliusz 178
- Żeleński-Boy Tadeusz 165, 175
Żółkoś Monika 144, 178
Żurowska Joanna 185

Noty o Autorkach

Aleksandra Czapla-Oslislo — doktorantka w Zakładzie Teatru i Dramatu Uniwersytetu Śląskiego. Przygotowuje rozprawę o twórczości dramatycznej Pera Olova Enquista. Współpracuje z katowickim oddziałem „Gazety Wyborczej”, gdzie publikuje artykuły i recenzje w dziale *Kultura*, oraz z Wyższą Szkołą Zarządzania Ochroną Pracy w Katowicach jako nauczyciel akademicki.

Ewa Dąbek-Derda — adiunkt w Instytucie Nauk o Kulturze Uniwersytetu Śląskiego. Opublikowała książkę *Tadeusza Słobodzianka nie-boskie historie. Dramaturgia w kręgu mitu* (Katowice 2003). Przedmiotem jej zainteresowań jest dramat i teatr współczesny, a także współczesna plastyka teatralna. Zajmuje się również szeroko pojętą edukacją teatralną; w chorzowskim Teatrze Rozrywki realizuje autorski projekt edukacyjny „Szkoła teatru” przeznaczony dla młodzieży szkół ponadpodstawowych.

Dorota Fox — adiunkt w Zakładzie Teatru i Dramatu Uniwersytetu Śląskiego. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się wokół trzech zasadniczych zagadnień: historii krytyki teatralnej, teatru dwudziestolecia międzywojennego oraz form sztuki estradowej. W 2007 roku opublikowała monografię *Kabarety i rewie międzywojennej Warszawy. Z prasowego archiwum Dwudziestolecia* (Katowice).

Beata Popczyk-Szczęsna — adiunkt w Zakładzie Teatru i Dramatu Uniwersytetu Śląskiego. Zajmuje się historią i teorią dramatu, a także przemianami tekstu dramatycznego w teatrze najnowszym. Autorka książki *Postać Judasza w dramacie polskim XX wieku. Potyczki z referencją* (Kraków 2003). Publikuje recenzje i artykuły m.in.: w „Opcjach”, „Pamiętniku Teatralnym”, „Scenie” oraz w internetowym dwutygodniku kulturalnym „artPAPIER” (<http://artpapier.com>).

Violetta Sajkiewicz — adiunkt w Instytucie Nauk o Kulturze Uniwersytetu Śląskiego i Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach. Zajmuje się współczesną sztuką polską, zwłaszcza malarstwem, a także zagadnieniami

z pogranicza teatru i nowych mediów, teatrem animacji oraz przestrzenią teatralną. Teatrológ i krytyk sztuki. Autorka książki *Przestrzeń animowana. Plastyka teatralna Jana Berdyszaka* (Katowice 2000) oraz licznych recenzji i artykułów o sztuce. Redaktor naczelna internetowego dwutygodnika kulturalnego „artPAPIER” (<http://artpapier.com>).

Alina Sordyl — adiunkt w Instytucie Nauk o Kulturze Uniwersytetu Śląskiego. Zainteresowania badawcze: genderowe i feministyczne modele interpretacji kultury, kulturowe praktyki performatywne i ich medialne obrazy, estetyka i konwencje polskiego teatru telewizji oraz dramat współczesny. Kulturoznawca. Autorka książki *Między historią, kreacją i mitem* (Katowice 2001).

Ewa Wąchocka — profesor, kieruje Zakładem Teatru i Dramatu w Instytucie Nauk o Kulturze Uniwersytetu Śląskiego. Zajmuje się teorią dramatu i teatru oraz teatrem i dramatem XX wieku, uprawia również krytykę teatralną. Jest autorką książek: *Między sztuką a filozofią. O teorii krytyki artystycznej Stanisława Ignacego Witkiewicza* (Katowice 1992), *Autor i dramat* (Katowice 1999), *Współczesne metody badań teatralnych* (Katowice 2003), *Milczenie w dwudziestowiecznym dramacie* (Kraków 2005), oraz licznych artykułów o dramacie współczesnym. Współredaguje witrynę internetową www.teatry.art.pl.

Redakcja
Agnieszka Plutecka

Projekt okładki
Paulina Tomaszewska-Cieply

Redakcja techniczna
Małgorzata Pleśniar

Korekta
Barbara Jagoda

Copyright © 2010 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 1644-0552
ISBN 978-83-226-1899-8

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 12,25. Ark. wyd. 14,0. Papier off-
set. kl. III, 90 g Cena 21 zł

Łamanie: Pracownia Składu Komputerowego
Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego
Druk i oprawa: SOWA Sp. z o.o.
ul. Hrubieszowska 6a, 01-209 Warszawa